

8. Пролеев С. «Суспільство знань» як антропологічна ситуація / Сергій Пролеев // *Філософія освіти*. – 2014. – №1 (4). – С.7–24.
 9. Шамрай В. Освіта в системі гуманітарної технології / Вікторія Шамрай // *Філософія освіти*. – 2013. – №1 (12). – С.44–60.

References

1. Alekseeva I. Ju. Chto takoe obshchestvo znaniy? / I. Ju. Alekseeva. – M.: Kogito–Centr, 2009. – 96 s.
 2. Bauman Z. Tekuchaja sovremennost' / Zigmund Bauman; [per. s angl.; pod red. Ju. V. Asochakova]. – SPb.: Piter, 2008. – 240 s.
 3. Vedmedjev M. M. Kul'turni resursy produktyvnogo myslennja. Monografija / M. M. Vedmedjev. – Sumy: Universytets'ka knyga, 2013. – 216 s.
 4. Grebenshnikova E. G. Filosofsko–metodologicheskoe obosnovanie transdisciplinarnoj paradigmaty v bioetike: avtoref. dis. ... dokt. filos. nauk: spec. 09.00.08 «Filosofija nauki i tehnik» / E. G. Grebenshnikova. – M., 2012. – 44 s.
 5. Drajdjen G. Revoljucija v navchanni; [per. z angl. M. Olijnyk] / G. Drajdjen, Dzh. Vos. – L.: Litopys, 2005. – 542 s.
 6. Kijashhenko L. Sovremennye formy proizvodstva znaniy. Trojnaja spiral' transdisciplinarnosti: universitet–pravitel'stvo–biznes [Elektronnyj resurs] / L. Kijashhenko. – Rezhim dostupa: <http://www.courier.ru/cour1067/7100.htm>
 7. Liotar Zh.–F. Sostojanie postmoderna / Zh.–F. Liotar. – SPb.: Aletejija, 1998. – 188 s.
 8. Proljejev S. «Suspiľ'stvo znan'» jak antropologichna sytuacija / Sergij Proljejev // *Filosofija osvity*. – 2014. – №1 (4). – С.7–24.
 9. Shamraj V. Osvita v systemi humanitarnoi' tehnologij / Viktorija Shamraj // *Filosofija osvity*. – 2013. – №1 (12). – С.44–60.

Hanaba S. A., Dr. hab., Associated Professor, Kamyanets–Podilsky Ivan Ohienko National University (Ukraine, Kamyanets–Podilsky), sveta_ganaba@ukr.net

The nature of knowledge in the «knowledge society»: conceptual outlines and educational implications

The aim of the article is to define the peculiarities of knowledge nature in contemporary society for searching the guides of modernization of education and the ways of its development.

The complex methodological approach, the basis of which is the idea of synthetic theorizing is used in the article. The phenomenological approach made possible the explanation of «knowledge society» as a new cultural form. The hermeneutic approach application allowed to analyze the peculiarities of the nature of knowledge in modern world. Socio–philosophical analysis was used to characterize the civilizational context of educational transformation.

Modern technological civilization is making significant adjustments to the nature of knowledge. The priority in social life realities is not the factuality of knowledge but the mode of existence. The peculiarity and simultaneously the paradox of «knowledge society» is to avoid the knowledge in classic, conventional sense. Knowledge is regarded as open, public, mobile resource that is cumulative, relative. It acquires meaning only in the system of social needs and challenges. Its value is in producing new values in social realities.

Keywords: knowledge, education, memory, knowledge society.

Ганаба С. А., доктор философских наук, доцент кафедры философских дисциплин, Каменец–Подольский национальный университет им. Ивана Огиенка (Украина, Каменец–Подольский), sveta_ganaba@ukr.net

Природа знаний в «обществе знаний»: концептуальные абрисы и образовательные импликации

Цель исследования – определить особенности природы знаний в современной обществе с целью поиска ориентиров модернизации образовательной сферы и определения дальнейших путей ее развития.

В статье использовано комплексный методологический подход, в основе которого лежит идея синтетического теоретизирования. Феноменологический подход позволил объяснить «общество знаний» как новую культурную форму. Использование герменевтического подхода позволило проанализировать особенности природы знаний в современном мире. Социально–философский анализ использовался с целью характеристики современного контекста образовательных трансформаций.

Современная технологическая цивилизация вносит существенные коррективы в природу знаний. Приоритетным в реалиях современной жизни является не фактичность самих знаний, а режим их существования. Особенность и, одновременно, парадокс «общества знаний» в том, что знания утрачивают свое классическое понимание. Знания рассматриваются как открытый, общедоступный, мобильный ресурс, который имеет кумулятивный, относительный характер. Они приобретают значение только в системе общественных потребностей и вызовов. Их ценность определяется тем, насколько они могут продуцировать новые ценности в общественных реалиях.

Ключевые слова: образование, общество знаний, знание, память.

* * *

УДК 372.83+327(323.111)

Маруховська–Картунова О. О., кандидат філософських наук, професор, Університет економіки та права «КРОК» (Україна, Київ), alekxkartunov@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ЕТНОПОЛІТИЧНИХ КОНФЛІКТНО–КОНСЕНСУСНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЯК СКЛАДОВОЇ ЦИКЛУ ЗАГАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ

Дана стаття є інноваційною за постановкою і характером проблеми та намаганнями її розв'язання і висвітлення. Вона присвячена аналізу стану, сприятливих умов, перешкод та перспектив формування у студентів поліетнічних країн, зокрема України, етнополітичних конфліктно–консensusних компетентностей як невід'ємної і обов'язкової складової загальних компетентностей сучасного фахівця. Аргументується актуальність та наявність необхідності формування саме такого типу компетентностей, що обумовлено цілою низкою об'єктивних і суб'єктивних, внутрішніх та зовнішніх причин і чинників. У статті дається визначення, сформульовано сутність, основні положення та функції етнополітичних конфліктно–консensusних компетентностей, пропонуються засоби, шляхи і методи їх формування. Доведено, що провідну роль у формуванні цих компетентностей може і має відігравати етнополітична конфліктологія – відносно нова наука, навчальна дисципліна та мистецтво управління етнополітичними конфліктами.

Ключові слова: поліетнічне суспільство, етнополітичні конфлікти, етнополітична конфліктологія, загальні компетентності, конфліктно–консensusні компетентності, етнополітичні конфліктно–консensusні компетентності.

Досить помітною глобальною тенденцією, яка все більше поширюється і на пострадянські держави, зокрема й на Україну, є трансформація системи загальноосвітньої і особливо університетської освіти. Однією з важливих складових цієї трансформації стало формування багатьох найрізноманітніших загальних та професійних компетентностей, корисних і потрібних для людини ХХІ століття. Не має можливості та й потреби наводити їх список і тим більше намагатись викласти їх сутність. Але навіть поверхове і побіжне знайомство з ними дає підстави для висновку, що серед них вочевидь бракує тих компетентностей, які конче необхідні громадянам поліетнічних країн, зокрема для запобігання ескалації численних етнополітичних конфліктів, забезпечення етнополітичної безпеки, збереження національної єдності та територіальної цілісності цих країн тощо.

Тому тему даної статті можна вважати надзвичайно актуальною, певною мірою інноваційною і водночас досить дискусійною. Її основні положення – результат ретельного дослідження відповідних документів Болонського процесу та Міністерства освіти і науки України, теоретичних розробок і практичного досвіду небагатьох вітчизняних [2] та зарубіжних [1; 5; 6] дослідників, а також тривалих роздумів автора статті та доволі гострої полеміки з колегами на засіданнях Вченої ради, кафедри суспільних наук і особливо обговорень зі студентами Університету економіки та права «КРОК», для яких вже впродовж кількох років поспіль викладаються такі навчальні дисципліни, як «Конфліктологія» і «Етнополітична конфліктологія» та підготовлено відповідне методичне забезпечення [3; 4].

Актуальність проблем формування етнополітичних конфліктно–консensusних компетентностей, причому не лише для України, а й для абсолютної більшості країн світу, обумовлена цілою низкою зовнішніх та внутрішніх чинників. Вкрай стисло, по суті справи конспективно, ці чинники, на наш погляд, можна сформулювати так:

– поліетнічний склад населення планети, яке, за різними даними, складається від 2000 до 6000 тисяч різних етнічних спільнот (етносів, націй, племен та ін.),

у тому числі й України, де проживають представники близько 130 етнонаціональних спільнот;

– незавершеність процесів т.зв. «етнічної революції», зокрема етнічного ренесансу, політизації етнічності та національно–державного будівництва в багатьох регіонах та країнах світу, зокрема і в Україні;

– дедалі міцніюча тенденція глобальних зовнішніх та внутрішніх міграційних процесів, які значною мірою стосуються й України;

– все більш помітна глобальна тенденція посилення етнополітичної турбулентності, під якою маються на увазі зростання боротьби різних етнонаціональних, етнорасових та етнорелігійних спільнот за розширення своїх прав і свобод, підтвердження чого є їх домагання проведення референдумів щодо децентралізації, автономізації чи федералізації поліетнічних країн (Великобританія, Італія, Франція тощо);

– зростання в багатьох поліетнічних країнах проявів неофашизму, расизму, шовінізму, ксенофобії, антисемітизму та деяких інших «ізмів», які провокують нові, або ескалюють існуючі етнополітичні конфлікти;

– посилення в багатьох регіонах світу відцентрових настроїв і тенденцій, які можуть перерости чи можуть бути перетворені на відверто сепаратистські рухи та терористичні акції;

– народження та існування, у тому числі вже й в Україні, т.зв. «невизнаних держав» або «квазідержавних» чи «державоподібних утворень», кількість яких у світі в найближче десятиліття може значно зрости;

– ескалація значної частини численних і безкінечних етнополітичних конфліктів та перетворення деяких з них на збройні сутички, етнічні чистки та етнічні громадянські війни;

– розповзання майже по всій планеті та почастішання випадків етнополітичного тероризму, жертвами якого стає переважно мирне населення;

– посилення процесів духовної деградації, дегуманізації людства та «розлюднення» людини, ознаками чого є зростання в сучасному світі проявів бездуховності, інтолерантності, цинізму, жорстокості та насильства;

– вихід на арену суспільно–політичного життя т.зв. «покоління Z», яке поряд з деякими позитивними рисами, характеризується також байдужістю, відчуженістю, егоцентризмом, намаганням уникати відкритого і відвертого діалогу та полілогу, небажанням, неготовністю та нездатністю до компромісів і пошуку консенсусу;

– нарешті відсутність в системі підготовки фахівців, причому як в Україні, так і в інших країнах, спеціальних, чітко окреслених, конкретних, фахових *етнополітичних конфліктно–консенсусних компетентностей* тощо.

Наскільки нам відомо, *спеціальних* більш–менш ґрунтовних наукових публікацій, які б безпосередньо стосувалися проблем формування *етнополітичних конфліктно–консенсусних компетентностей* ані за рубежом, ані в нашій країні поки що немає.

Мета та завдання даної статті полягають в доведенні актуальності постановки і розробки означеної проблематики та показі її інноваційного характеру, в обґрунтуванні можливості й доцільності виокремлення таких професійних компетентностей, як етнополітичні конфліктно–консенсусні компетентності, в розкритті їх

сутності, переваг та призначення, у виявленні шляхів і засобів їх формування та ін.

Перш за все, зауважимо, що запропоноване в назві статті поняття є новим і вперше вводиться в науковий обіг. Його, на нашу думку, можна визначити таким чином: *етнополітична конфліктно–консенсусна компетентність* – це компетентність щодо з'ясування причин виникнення та ескалації етнополітичних конфліктів, чіткого розуміння їх дуалістичної (деструктивно–конструктивної) сутності, місця і ролі в суспільно–політичному житті поліетнічних країн, власна готовність до етнополітичних компромісів, вміння моніторити передконфліктні ситуації, передбачати і запобігати ескалації таких конфліктів, здатність до їх управління та трансформації, а з набуттям відповідного досвіду – й до розв'язання, досягнення компромісів і консенсусу та налагодження післяконфліктного мирного етнополітичного співіснування.

Заради наукової істини зазначимо, що більш коректним і адекватним тут було б поняття *«етнополітична конфліктно–компромісно–консенсусна компетентність»*. Але для скорочення цього і без того дещо задовгого словосполучення і більшої зручності при його використанні автор вирішив не включати в нього слово *«компромісно»*. Адже і так зрозуміло, що в будь–якій сфері суспільного життя, зокрема в такій складній і суперечливій як етнополітична, перейти від конфліктної ситуації до консенсусу без компромісів практично просто неможливо. До того ж, термін *«компромісно»*, як похідне від *«компроміс»* у даному конкретному контексті не є ключовим чи визначальним.

Звичайно, запропоноване визначення, як і будь–яке інше, що претендує на науковість, і особливе вперше сформульоване та ще й в такій складній, суперечливій і делікатній сфері як етнополітичні конфлікти, має чимало вразливих місць. Однак, воно має право на народження та існування, а його автор сподівається на критично–конструктивну дискусію, яка сприятиме вдосконаленню запропонованого визначення та його сприйняттю науковим та педагогічним співтовариством.

Щодо *інноваційності* поставленої мети та завдань, то вона (інноваційність) проявляється щонайменше в трьох площинах:

1) у *понятійно–категоріальному апараті*, оскільки в науковий обіг вводиться низка нових термінів та понять, зокрема таких, як: *конфліктно–консенсусна компетентність*, *етнополітична конфліктно–консенсусна компетентність* та ін.;

2) у *науково–теоретичній площині*, про що свідчить кілька нових чи оновлених концепцій, теорій та парадигм, запропонованих і використаних у статті, зокрема таких, як: концепція етнополітичної турбулентності, концепція етнополітичної конфліктно–консенсусної компетентності, *конфліктно–компромісна парадигма* та ін.;

3) у *методологічній площині*, підтвердженням чого є низка нових методів, підходів та принципів, якими пропонується поповнити інструментарій наукових досліджень зазначених проблем.

Формування етнополітичних *конфліктно–консенсусних компетентностей* можуть і повинні забезпечувати такі науки та навчальні дисципліни, як: *«Конфліктологія»* та *«Етнополітична конфліктологія»*, *«Політологія»* та *«Етнополітологія»*, *«Психологія»* та

«Етнопсихологія» та деякі інші. Зрозуміло, що провідну роль при цьому має відігравати і відіграє **етнополітична конфліктологія**, основні завдання якої полягають у тому, щоб сприяти усвідомленню та сприйняттю студентами того, що:

– етнічне розмаїття, поліетнічність світу і абсолютної більшості країн є їх величезним *багатством*, не усвідомленою і поки що неоціненою безцінною цінністю, яка рятує людство від сірості, однаковості, одноманітності, уніфікованості та ентропії;

– водночас етнічне розмаїття, поліетнічність світу і більшості країн, про що вже йшлося, за певних обставин (перш за все, недемократичної етнополітичної політики та порушення індивідуальних і особливо групових, колективних прав етнополітичних меншин) може стати чи може бути перетворено на «Ахілесову п'яту» і становити *потенційну або навіть реальну загрозу національній єдності та територіальній цілісності цих країн*;

– практично кожна людина має чи їй може бути «приписана» певна *етнічна ідентичність*. Слушну думку з цього приводу висловив відомий англійський дослідник Е. Сміт, який стверджував: «Всі люди мають національність, так само як вони мають ніс і двоє очей». Сьогодні ідентичність, і в першу чергу етнічна, перетворилась на потужну рушійну силу різного роду змін і зрушень в поліетнічних суспільствах та використовується для *«політичної мобілізації»*;

– водночас майже кожна людина може також бути чи стати *націоналістом*, адже, якщо вірити відомому британському історикові А. Тойнбі, «ми всі є націоналістами під шкірою». Але тут варто звернути увагу і на твердження американського дослідника Г. Глісона про те, що: «Націоналізм є Янусоподібним. Націоналізм будує і руйнує, він об'єднує і дезінтегрує. Це дві сили: одна конструктивна, друга – деструктивна». В такій ситуації важливо мати глибокі знання про сутність та чітке уявлення про місце і роль *націоналізму* в поліетнічних суспільствах, зокрема як *одного з найпотужніших конфліктогенних чинників*, особливо в умовах зростаючої етнополітичної турбулентності, що є додатковим аргументом на користь необхідності формування етнополітичних конфлікто-консенсусних компетентностей;

– сьогодні в світі нараховується 194 визнаних держав та кільканадцять т.зв. «невизнаних державних утворень». В них проживає кілька тисяч різних етнополітичних спільнот, значна частина яких мріє про «свою власну державу», і розпочинає чи вже веде боротьбу за неї.

Основні завдання формування етнополітичних конфлікто-консенсусних компетентностей також мають бути підпорядковані тому, щоб:

1) допомагати студентам позбавлятися ілюзій щодо *безконфліктного* розвитку суспільства, особливо поліетнічного, з одночасним формуванням у них сподівань на можливість створення гармонійних відносин, які можуть базуватися лише на *конфлікто-компромисно-консенсусних* підходах до існуючих чи виникаючих відмінностей, розбіжностей та протиріч між різними етнополітичними групами чи їх представниками;

2) переконувати студентів у тому, що конфлікти, у тому числі й етнополітичні, є *природним феноменом* та *рушійною силою* суспільного розвитку поліетнічних

країн, що вони мають дуалістичний, деструктивно-конструктивний характер;

3) пропонувати найглибші *теоретичні знання* щодо тонкощів і нюансів саме етнополітичних конфліктів; зокрема чіткого уявлення про причини народження, сутність і особливості цього типу конфліктів, динаміку розвитку та шляхів, засобів і методів їх управління та запобігання ескалації;

4) аргументовано доводити студентам, що причинами народження та ескалації етнополітичних конфліктів є не відмінності й особливості (мовні, культурні, релігійні чи якісь інші) *самих етнополітичних спільнот*, а *порушення їх прав*, будь-які *утиски* або *дискримінація* за етнічною ознакою;

5) вчити відчувати і не переступати тонку межу між природним, здоровим, ліберальним націоналізмом та агресивним, войовничим *націоналізмом*, а також шовінізмом, культивування яких є однією з основних причин ескалації етнополітичних конфліктів;

6) на конкретних прикладах показувати студентам, що етнополітичні конфлікти є *найбільш складними, суперечливими, трагічними і небезпечними* для поліетнічних країн та важкими для їх управління і розв'язання;

7) надавати студентам знання щодо специфіки управління етнополітичними конфліктами, знайомити із найбільш ефективними цивілізованими засобами, методами і моделями їх *стримування, управління, врегулювання, трансформації та розв'язання* тощо;

8) набувати вмінь і навичок переконувати конфліктуючі сторони в можливості, доцільності та необхідності взаємного визнання некоректності тих своїх дій, що призвели до народження та ескалації етнополітичного конфлікту, *взаємних вибачень та взаємного прощення* за заподіяні один одному образи, кривди чи шкоду, а також здійснення конкретних кроків на шляху до мирного співіснування та взаємовигідної співпраці;

9) навчати студентів інформаційній грамотності, зокрема *критично-креативному мисленню*, допомагати їм опанувати особливостями збирання, аналізу, використання і особливо оприлюднення інформації щодо етнополітичних конфліктів, оскільки непрофесійне, безвідповідальне використання деяких даних і фактів, особливо оціночних суджень, може призводити не до врегулювання, а до ескалації цих конфліктів та ін.

Отже, таким уявляється список *етнополітичних конфлікто-консенсусних компетентностей*. Звичайно, цей список можна дещо скорочувати чи розширювати, але не викликає сумнівів, принаймні у автора даної статті, можливість, доцільність і нагальна потреба у самому формуванні етнополітичних конфлікто-консенсусних компетентностей у випускника ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Баныкина С. В. Конфликтологическая компетентность педагога / С. В. Баныкина. – Астрахань, 1997. – 169 с.
2. Браніцька Т. Конфліктологічна компетентність як складова конфліктологічної культури майбутнього фахівця соціальної сфери / Браніцька Т. // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2014. – №1. – С.135–144.
3. Картунов О. В. Вступ до етнополітології: Науково-навчальний посібник / О. В. Картунов. – К.: ІЕУГП, 1999. – 300 с.
4. Маруховська О. О. Етнополітична конфліктологія: Навчально-методичний комплекс дисципліни / О. О. Маруховська. – К.: Університет економіки та права «КРОК», 2007. – 50 с.

5. Маркарова К. Э. Формирование конфликтологической компетентности будущих юристов в процессе профессиональной подготовки в вузе: автореф. ... канд. пед. наук / К. Э. Маркарова. – Ставрополь, 2009. – 26 с.

6. Craig E. Runde. Developing Your Conflict Competence: A Hands-On Guide for Leaders, Managers, Facilitators, and Teams / Craig E. Runde, Tim A. Flanagan. – New Jersey: Jossey-Bass, 2010. – 280 p.

References

1. Banykina S. V. Konfliktologicheskaya kompetentnost' pedagoga / S. V. Banykina. – Astrakhan, 1997. – 169 s.

2. Branitska T. Konfliktologichna kompetentnist' yak skladova konfliktologichnoi kul'tury maybutn'oho fakhivtsya sotsionomichnoyi sfery / T. Branitska // Pedahohika i psykholohiya profesiynoyi osvity. – 2014. – №1. – S.135–144.

3. Kartunov O. V. Vstup do etnopolitologiyi: Naukovo-navchal'nyi posibnik / O. V. Kartunov. – K.: IEUGP, 1999. – 300 s.

4. Maruchovska O. O. Etnopolitychna konfliktologiya: Navchal'no-metodychnyi kompleks dystsypliny / O. O. Maruchovska. – K.: Universitet ekonomiky ta prava «KROK», 2007. – 50 s.

5. Markarova K. E. Formirovaniye konfliktologicheskoy kompetentnosti budushchikh yuristov v protsesse professional'noy podgotovki v vuze: avtoref. ... kand. ped. nauk / K. E. Markarova. – Stavropol', 2009. – 26 s.

6. Craig E. Runde. Developing Your Conflict Competence: A Hands-On Guide for Leaders, Managers, Facilitators, and Teams / Craig E. Runde, Tim A. Flanagan. – New Jersey: Jossey-Bass, 2010. – 280 p.

Maruchovska-Kartunova O. O., candidate of philosophical sciences, professor, University of economic and law «KROK» (Ukraine, Kyiv), alexkartunov@gmail.com

Formation of the ethnopoltical conflict–consensus competences as an important component of the series of general competences of students

The article is innovative one as for putting and character of the problem and the attempts to solve and to describe it. It is devoted to the analyses of the state, favorite conditions, stumbling-blocks and perspectives of formation among the students of the poly-ethnic countries, Ukraine in particular, of the ethnopoltical conflict–consensus competences as an integral and compulsory component of the general competences of today's specialist. The actuality and urgent necessity of formation of such competences, which are determined by a lot of number of objective and subjective reasons and factors, are covered. In the article the definition of these competences were given, their main essences, concepts and functions were formulated, and means, ways and methods of their formation were proposed. It was proved that ethnopoltical conflictology or ethnopoltical conflict studies as a new science, educational discipline and the art of conflict resolution may play the main role in formation of above mentioned competences.

Keywords: poly-ethnic society, ethnopoltical conflicts, ethnopoltical conflict studies, general competences, conflict–consensus competences, ethnopoltical conflict–consensus competences.

Маруховская–Картунова О. О., кандидат философских наук, профессор, Университет экономики и права «КРОК» (Украина, Киев), alexkartunov@gmail.com

Формирование этнополитических конфликтно–консенсусных компетентностей как важной составляющей цикла общих компетентностей студентов

Данная статья является инновационной по постановке и характеру проблемы и стремлениями ее решения и освещения. Она посвящена анализу состояния, благоприятных условий, препятствий и перспектив формирования у студентов политэкономических стран, в частности Украины, этнополитических конфликтно–консенсусных компетентностей как неотъемлемой и обязательной составляющей общих компетентностей современного специалиста. Аргументируется актуальность и настоятельная необходимость формирования такого типа компетентностей, что обусловлено целым рядом объективных и субъективных, внутренних и внешних причин и факторов. В статье дается определение, сформулировано сущность, основные положения и функции этнополитических конфликтно–консенсусных компетентностей, предлагаются способы, пути и методы их формирования. Доказано, что ведущую роль в формировании этих компетентностей может и должна играть этнополитическая конфликтология – относительно новая наука, учебная дисциплина и искусство управления этнополитическими конфликтами.

Ключевые слова: политэкономическое общество, этнополитические конфликты, этнополитическая конфликтология, общие компетентности, конфликтно–консенсусные компетентности, этнополитические конфликтно–консенсусные компетентности.

* * *

УДК 37.013.73:176

Антіфєєва Х.,
Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Богдана Хмельницького
(Україна, Мелітополь), khristina.lapiy@mail.ru

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ГЕНДЕРУ В КУЛЬТУРНО–ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ ЯК ФІЛОСОФСЬКА ПРОБЛЕМА

З філософсько–освітніх позицій досліджено проблему гендеру в культурно–освітньому просторі. Розглянуто історичні передумови виникнення гендерно–орієнтованої освіти, яка виступає засобом подолання наявних гендерних стереотипів через перегляд змісту предметів, що вивчаються, рольову соціалізацію, переосмислення ролі викладача тощо. Метою її є пом'якшення гендерних стереотипів завдяки створенню толерантних умов для формування особистості студента засобами освіти. Завдяки чому робота набуває особливої гостроти та актуальності.

Ключові слова: гендер, гендерна нерівність, гендерна освіта, культурно–освітній простір.

Необхідність філософського аналізу гендеру в культурно освітньому просторі визначається цілою низкою обставин. По–перше, увагу до гендерних проблем освіти викликає демократизація сучасного суспільства, визнання одним з важливих показників рівня розвитку самореалізації чоловіків і жінок як ступінь просування держави до суспільства рівних прав і можливостей. По–друге, зростання ролі особистості студентської молоді в полі освітнього простору, що потребує створення умов для розкриття та реалізації творчого потенціалу особистості засобами освіти.

Отже, актуальність проблематики визначається необхідністю вивчення проблеми гендеру в полі освітнього простору.

Важливий внесок у розробку концепції гендерного підходу в педагогічній освіті зробили: О. Вороніна (проблеми розробки теорії та методології гендерних досліджень, визначення їх місця в системі підготовки студентів), Л. Штильова (розробка методичних програм для вчителів з питань упровадження гендерної освіти та виховання в середній школі), І. Кльоцина (шляхи гендерної соціалізації особистості з урахуванням вікових особливостей, розробка практикуму з гендерної проблематики для студентів з метою гендерних стереотипів), гендерний підхід при підготовці майбутніх учителів, урахований у роботах С. Матюшкової, Н. Гендерник, Л. Шолохової, М. Поливяної, О. Шнирової.

Мета дослідження: проаналізувати проблему гендеру в полі освітнього простору.

Вивчаючи предметне поле філософії освіти, не можемо не звернути увагу на розвиток гендерної проблематики в освітньому процесі, яка обумовлена низкою філософських та освітніх теорій, концепцій, методологічних підходів які сприяють розвитку напрямів гендерно–орієнтованої освіти. Велику роль у концептуалізації поняття «гендер» зіграли постмодерністські ідеї, що знайшло своє відображення і у філософії гендерної освіти. Постмодерністські філософи (С. Аронович, Н. Бурбуліс, Г. Жиру, Д. Ленцен, В. Фішер та ін.) бачать основне призначення освіти не в передачі готових знань, а у вказуванні напрямку або шляху, по якому учень або студент повинен рухатися в процесі навчання протягом усього життя. Освіта в епоху постмодерну характеризується не відтворенням знань, а відкриттям у собі нових можливостей, створенням умов для самореалізації свого потенціалу [1]. Саме у постмодерністському філософсько–освітньому дискурсі